

NY TEOLOJIAN' I MARTIN LOTERA

1.- Tantaran- piainan'i Martin Lotera

I Martin Luther dia teraka ny 10 novambra 1483 tao Eisleben; maty ny 18 febroary 1545 tao Eisleben (Alemaina atsinanana). Zanaky ny mpanjatonahy mpiasan' ny " mines ", dia i Hans Luder, mpamboly aloha tamin' ny voalohany, niasa ho mpitrandraka tao amin' ny " mine" an' ny " cuivre", ary tonga tompon' ny fitrandrahana " mine de cuivre " koa sy tompon' na fanamboarana zavatra vita amin' ny vy ("fonderie"), - sy Marguerite Lindemann reniny.

Nanomboka nianatra tao Mansfeld, Magdebourg, ary Eisnach izy, hoan' ireo fianarana dingana voalohany sy faharoa. Niditra nianatra tao amin' ny anjerimanontolo tao Erfurt ny taona 1501, tamin' ny faha- 18 taonany; ary nahazo ny mari- pahaizana baccalauréat ny taona 1502, sy ny maîtrise , ny taona 1505 ("brevet" hahatongavana ho profesora).

Nanomboka nianatra ny taranja lalàna izy, araka ny fanirian' ny rainy; kanefa dia nalaky tsy nahaliana azy izany; satria hitany fa tsy misy fahamarinam- pototra. Tsapan' i Lotera fa ny filozofia sy ny teolojia no mahasarika azy; ary nahazo toerana be taminy ny fampianaran' i Aristote, Guillaume d' Ockam ary i Gabriel Briel. Ary nisy mpampianaratra roa antsoina hoe Bartolomaeus Arnoldi von Usingen sy Jodocus Trutfetter izay nampianatra azy hampandalo sivana ("remettre en question") ny fisaintsainan' ireo tena ngezalaha sy handinika ny zavatra rehetra amin' ny alalan' ny fampiharana ("expérimentation").

Tsy nahafa- po azy teo amin' ny fianarany anefa ny filozofia; hitany ahitam- bokatra ihany raha ny amin' ny raharahan' ny saina, fa tsy misy ifandraisany amin' ny fitiavan' Andriamanitra. Heveriny ho tsy mahasarika olona hoamin' Atra ny saina, ka nampahatonga azy hiroa hevitra ny amin' ny fampianaran' i Aristote izay nanome toerana be ny saina. Heverin' i Lotera fa hametraham- panontaniana ny amin' olombelona sy ireo "institutions" no hany azo ampiasana ny saina, fa tsy ny amin' Atra tenany; amin' ny alalan' ny fanambaran- tenany ihany no ahazoan' olombelona hianatra ny amin' Atra, ary noho izany, dia voatery ilaina ireo soratra masina.

Tanteraka izany faniriany handalina ireo soratra masina izany. Fa indray andro, rehefa teny an dalana nitaingi- tsoavaly, nony niverina avy naka rivotra tany amin' ny tranon' ny ray aman- dreniny izy, ny 02 jolay 1507, dia tratry ny oram- baratra mafy. Nisy varatra mafy sy tselatra nilatsaka teo anatrehany, dia nahatsiarovany ny tenany ho olo- meloka, sy fitsaran' Atra azy, ary tahotra ny fahafatesana (toe- pisainana fahita matetika tamin' ny olona tamin' izany vanin' andron' ny Andro Antenantenany izany). Izy rahateo moa, dia rera- tsaina mafy koa tamin' ny fahafatesan' ny namany roa lahy tampoka. Niantso vonjy tamin' i masimbavy Ana izy; ary dia nanao voady hiditra ho monka, niteny hoe: " Vonjeo aho, masim- bavy Ana; fa dia hiditra ho monka ". Noheverin' ny olona tamin' izany fotoana izany manko, fa lalana hoamin' ny fahamasinana sy fahamarinana, ary hahitana fiadanana izany.

Noraisin' i Lotera ho zavatra tsy hainy hotsoahana io fampanantenana nataony teo amin' ny antso vonjiny io.

Nilaozan' i Martin Lotera ny anjerimanontolo ny 17 jolay 1505, ary dia niditra tao amin' ny monatera Aogostiniana tao Erfurt izy, tonga monka mpangataka; ka dia nahatezitra sy nanafintohina fatratra ny rainy. Nitondra tena tena henjana tao izy, nampijaly tena, nivavaka sy nifady hanina, niari-tory ny alina, sns., fa tsy nahita fiadanana, na dia izany aza. Nianatra teolojia izy; voatokana ho pretra ny taona 1507; nanohy ny fianarany, ary nanomboka nampianatra aloha tao amin' ny "couvent"- n' i Erfurt. Nahazo ny diplaoma "doctorat" izy ny taona 1512, ary nampianatra ny teolojia tao amin' ny anjerimanontolon' i Wittenberg. Tonga mpitoriteny tamin' ny fiangonana tao izy hatreo amin' ny taona 1514; dia nampianatra sy nitoriteny tao mandrapahafatiny.

Tamin' ny nampianarany ny teolojia, dia navelany ireo bokin' ny Skolastika (an' ny teolojiana Katolika); fa niakina be tamin' ny fampianaran' i Tauler sy Augustin. Ary, ny tao amin' ny Baiboly, dia ireo epistily hoan' ny Romana sy Galatiana, ary ny Salamo 31. 1 no nanazava ny sainy nanoloana ny ota sy ny fahasoavan' Atra. Ary, avy tamin' ireo no niorina tsara ny finoany ny amin' ny fahasoavan' Andriamanitra , izay mamela heloka maimaim- poana ny mpanota amin' ny finoana an' i Jesosy Kristy. Nitombo taminy ny fiadanana sy nitoetra tsara tao am- pony. Ny finoana no manamarina, fa tsy ireo asan' ny lalàna. Io no varavarana mitondra hoany am- paradisa.

Olana lehibe tamin' i Lotera manko ny fahatsapany fitongilanana hoamin' ny ratsy; ary ireo fanao rehetra natolotry ny eglizy taminy, dia ny lamesa, ny konfesy, fifadian- kanina, ets., dia tsy nisy nahafaka azy tamin' ny fanamelohan' ny feon' ny fieritreretany. Fa hatreo amin'ny fahazoany vaovao ny ventin- kevitra ny

epistilin' i Paoly no nahazoany fitoniana. Tsy mba mpampianatra nanao asa soratra systematika toy ireo ngezalaha sasany manko i Lotera, fa mpanao "exégèse" (mamelabelatra ny hevitra ny Soratra Masina. Avy amin' ny boky marobe nosoratany momba izany no ahazoana mahita ny teolojiana. Dia nanoratra ary izy nanao hoe: "Dia nanomboka nahafantatra aho, fa " ny fahamarinan' Atra ", dia ilay iveloman' ny marina ny fanomezan' Atra, dia ny finoana; ary ny hevitra ny Rom. 1. 17, dia ity: naseho tamintsika tamin' alalan' ny Filazantsara ny fahamarinan' Atra ... izay anamarinan' Ilay Atra be indrafo antsika amin' ny alalan' ny finoana ... Ary dia nahatsapa- tena ho olona teraka indray aho, ary dia niditra varavarana nivoha tao am-paradisa mihitsy. Niaraka tamin' izay, dia hitako tamin' ny endrika hafa ny Soratra Masina ". Hitany fa ny finoana ihany no mamonjy. Ny fahatokiana apetraka amin' i Jesosy Izay tia antsika, na dia eo aza ny fahotantsika, no manafaka marina. Tonga nilaza mihitsy aza i Lotera fa tokony heken' ny olona ny toetra maha- mpanota azy, ary dia tena tsy tanteraka tokoa izy eo anatrehan' Atra; kanefa tsy midika izany fa tsy ilaina ny fibebahana.

Isan' ny toe- javatra ngezabe koa ny amin' ny fivoaran' ny teolojian' i Martin Lotera ny fifanoherany tamin' ny fahefan' ny papa manoloana ny famoahan' ity farany ny amin' ny " indulgences" ny taona 1517; fa nampamarotra ireo taratasy ahazoana famelan- keloka ireo ny papa Jules II, sy notohizan' ny papa Léon faha- 10, mba hitadiavana vola hanorenana ny "Basilique de Saint Pierre" tao Roma. Niafara tamin' ny nanoratany ireo 95 lohahevitra manohitra ny famarotana ireo taratasim-pamelan- keloka nataon' ny Eglizy katolika; ary mbola mafimafin' izany aza, ny sorany ny amin' ny fanaon' ireo mpitondra fivavahana katolika ambony, indrindra fa ny papa. Isan' ny tena nisehoan' ny tsy firaisan- kevitra matanjaka teo amin' ny roa tonta ny amin' ny fahefana. Ny fahefan' ny papa no fahefana faratampony teo amin' ny fampianarana sy ny moraly, teo amin' ny Fiangoana katolika Romana. Hoan' i Lotera anefa, dia ny fanambaran' Atra voarakitra ao amin' ny soratry ny TT sy ny TV, ampitain' ny FM amin' ny taranaka mifandimby, arakaraka ny itoriana izany Soratra izany ny fahefana faratampony eo amin' ny Fianganana. Araka izany, dia hazonin' i Lotera sy ireo mpanara- dia azy, fa tsy avy amin' ny rafitra misy antanan- tohatra ("hiérarchique") atsongana ny fahefana eo amin' ny Fianganana' Atra; fa avy amin' ny fanambarana ny Filazantsara sy ny fanolorana ny Sakramenta mifanaraka amin' ny tenin' ny S.M.. Raha ny papa no atsongan' ny Kat. Rom. hanangana fampianarana hoazy ("ny magistère" no mamolavola, dia atolotra ny papa avy eo mba hivoaka fitsipika mana- kery harahina); hoan' i Lotera indray, dia tsaraina araka ny fandehanany mahitsy sy mahatoky manoloana ny tenin' ny S.M. ny fianganana. Tsy manana hafa- tsy mpitarika anankiray ihany tsy mety diso ny olombelona, dia ny Tenin' Atra. Ny Soratra Masina irery ihany, izay maneho azy an' i Kristy izany. Vonjena noho ny fahasoavana irery ihany sy amin' ny alalan' ny finoana irery ihany ny olona. Raharaha manokan' ny tsirairay ny fivavahana; fa tsy baikoin' ny fahefana eo an- toerana. Miankina amin' ny raharahan' ny Lalàna sy ny Filazantsara mampibebaka sy mampino izany soteriolojia izany. Mitovy avokoa ny olombelona mpanota, ary mpirahalaha avokoa ny samy mpanompon' Atra; Kristy no Loha. Mety ho diso ny olombelona rehetra, ireo konsily sy ny fahapapana, ary efa diso matetika. Araka izany ary, teo amin' ny Loterana, dia natao hoe " primus inter pares " (voalohany amin' ny samy mitovy) izay voatendry ho lehibe.

2.- Ireo foto- kevi- dehibe tamin' ny fampianaran' i Martin Lotera

Nanosika an' i Lotera hanao ny Reformasiona ireo toe- javatra mampalahelo, ny fiviliana, ary ireo toe- javatra samihafa nisy tao amin' ny Fianganana tamin' ny androny. Nanomboka hatreo amin' ny nametrahany ireo " 95 thèses " teo amin' ny varavaram- pianganana tao Wittenberg no azo lazaina ho fiantombohan' ny Reformasiona nataony.

Na dia izany aza anefa, dia tsy mbola io no tena nandresy lahatra azy hanao ny Reformasiona; fa lafiny teolojika kokoa. Tao ny fahoriam- panahiny nitady lalam- pamonjena sy ny asa nataony araka ny maha mpanao "exégèse" azy; indrindra fa ny fandinihany ny epistily hoan' ny Romana. Tsapany ireo fanamelohana tao amin' ny tenany ireo, nefa ny zavatra natolotry ny lamesa, fampahorian- tena, sns., dia tsy nahafaka azy tamin' izany fahatsapana fahamelohana izany. Ny fahazoana vaovao ny amin' ny epistily hoan' ny Romana no nampisy fitoniana taminy sy nanokatra ny sainy ny amin' ny fijery vaovao ny amin' ny fanamarinan' Atra ny mpanota noho ny finoana an' i Jesosy Kristy. Hitany ny hery manafaky ny finoana an' i Jesosy voaray tao amin' ny Baiboly. Hoazy, dia fanomezan' Atra malalaka, voaray noho ny fibebahana marina sy ny finoana marina an' i Jesosy ho Mesiany ny famonjena ny fanahy; tsy ilana izay mety ho fanelanelanan' ny Fianganana. Nihantsy ny fahefan' ny papa tamin' ny nandraisany ny Baiboly ho hany loharano mahefan' ny fahefana kristiana izy.

Hatreo, dia ny Soratra Masina ihany no nataon' i Lotera ho hany loharano sy fitsipiky ny fampianarana.

Teolojian' ny Teny no azo lazaina ho teolojian' i Lotera; ary teolojian' ny hazofijaliana. Miorina be amin' ny Testamenta vaovao; ahitana taratra ny teolojian' i Augustin. Niavaka tamin' ny teolojia tamin' ny vanin' androny ny azy.

Nisy fiantraikany be tamin' ny Reforma protestanta manontolo ny teolojian' i Martin Lotera, indrindra fa ireo lohahevitra mahakasika ny fahamarinana amin' ny alalan' ny finoana, ny fifandraisana misy eo amin' ny lalàna sy ny filazantsara, ireo fiasam- pahasovan, sns.

Na dia be velarana aza ny teolojian' i Lotera sy ny Loterana, momba ny raharaham- pamonjena (" soteriolojia "), dia azo fintinina amin' ny alalan' ny solas / solus dimy manaraka ireto izany. Fototra dimy iankinan' ny famonjena ny olombelona izany.

Samy manomboka amin' ny " sola " izy ireo. Izany moa, dia teny avy amin' ny mpamaritra ("adjectif") hoe " solus " (irery). Raha masculin izy dia " solo "; fa raha féminin kosa, dia " sola ". Fa rehefa " soli " indray izy, dia amin' ny endrika "datif " , izany manondro izay ivantanan' ny filazana .

2.1.- Ireo fizarana dimy lehibe (" grands axes ") ao amin' ny teolojian' i Lotera momba ny raharaham- pamonjena (soteriolojia)

Araka izao manaraka izao izany fampianaram- pinoana izany: Amarinin' Andriamanitra maimaim- poana noho ny fahasoavany (sola gratia) ny mpanota , amin' ny alalan' ny finoana an' i Kristy Andriamanitra - Olona (sola fide), izay manaisotra ny fahotan' izao tontolo izao (" grâce universelle ") noho asam- pisoloana vitany, dia Izy hany mpanalalana eo amin' Andriamanitra sy ny olombelona (solus Christus; na solo Christo, raha amin' ny endrika "ablatif"); ary Andriamanitra irery no hany azo ivavahana, ka tolora ny dera, laza, haja, voninahitra (Soli Deo Gloria).

Hotanisaintsika eto aloha ireo.

2.1.1.- " Sola Scriptura " (amin' ny alalan' ny Soratra Masina irery ihany) .

Ny konteksta ara- piangonana sy ny votoaty kristolojika, ary ny nahatonga an' i Lotera hanindry ny hoe " irery ihany " , no hovelabelarintsika eto.

Ny amin' ny konteksta ara- piangonana, dia araka izao manaraka izao. Miara- milaza ireo mpaminany sy ireo Apostoly, fa ny S.M. no Tenin' Atra voasoratra sy loharano, ary hany fitsipiky ny finoana sy ny fiainana eo amin' ny kristiana.

Vantany vao nodidian' Atra ny mpaminany handrakitra ny Teniny an- tsoratra, dia nifamatotra tamin' ireo teksta ireo ny Fiangonana; ary tsy azo ampiana na analana izany voasoratra izany, Deo. 4.2 ; 12. 32 ; Jos. 1. 7 ; 23. 6 .

Mirafitra ho kanona tsy miova (" fixe ") ireo soratra ara- paminaniana ireo, hoan' ny Fiangonan' ny T.T.; ary Atra ihany no manam- pahefana hampivelatra na hampitombo azy, Jao. 5. 39; Lk. 16. 29 .

Teo amin' ny vanim- potoan' ny TV indray, dia nanampin' Atra ny soratry ny mpaminany ny soratry ny Apostoly, mba hanome miaraka ny Soratra Masina, izay fototra tsy voahozongozona niorenan' ny Fiangonana, Efes. 2. 20 ; 1 Pet. 1. 10 - 12 .

Feno hatreo, araka izany, ary miaraka amin' ny fanambaran' i Kristy sy ireo Apostoly masina ny kanona ara tSoratra Masina; ka tsy miandry fanambarana vaovao avy amin' Atra intsony ny Fiangonana kristiana, Jao. 17. 20 ; Efes. 2. 20; Heb. 1. 1 - 3 .

Ny fepetra voalohan' ny fahefana biblika, eo amin' ny lafiny objektiva, dia ny ampiasan' ny Fiangonana ny Baiboly mba hamaritany ny mombamomba azy ("identité") , sy ny misionany ao amin' izao tontolo izao, ny maha izy azy ("être"), ary ireo asa ataony ("actions") ho fikambanana mampiseho ny tenany ho kristiana.

Eo amin' izay tsy isian' ny Fiangonana, dia tsy misy Baiboly, ary tsy misy izay ilana Baiboly. Araka izany no tsy ahazoana mianatra ny Baiboly ho Soratra Masina, hafa- tsy ao amin' ny kontestan' ny Fiangonana. Raha avela ao ambadika ary ny Fiangonana, dia ho fitambaran' na "documents" nangonina avy tany amin' ny lasa, izay azo apetraka hitovy laharana amin' ireo fanangonana ("collections") " documents" hafa rehetra rehetra ihany ny Baiboly.

Ny Baiboly, dia eo amin' izay itoriana ny Teny sy izarana ny Sakramenta ihany.

Io toetoetra ara- piangonan' io Baiboly io no tokony hofantarina; fa raha tsy izany, dia tsy misy heviny ny hiresahana ny amin' ny fahefan' ny Baiboly. Ny Baiboly no namorona ny Fiangonana; ary ny Fiangonana no namorona ny Baiboly. Niteraka ny Baiboly ny Fiangonana, ary niteraka ny Fiangonana ny Baiboly . Mijoro vavolombelon' ny Fiangonana ny Baiboly, ary ary mijoro vavolombelon' ny Baiboly ny Fiangonana.

Ao anatin' ity fifandraisana " dialectique " ity, dia omen' ny Fiangonana toerana ho fitsipiky ny fiainany ankehitrin' ny Baiboly. Izany no fomba nahazoan' ny Fiangonana hifamatotra amin' ny fanambarana

nomena; mikatona amin' izay fanambarana hafa vaovao ambony sy ankoatr' izay ampitain' ny Soratra Masina. **Tsy misy hafa ankoatr' izay efa nomena io ihany (" sola ")** no iankinan' ny Fiangonana.

Ny fepetra faharoan' ny fahefana biblika ho bokin' ny Fiangonana, dia mifototra (" centré ") amin' ny fahefan' ny Tompon' ny Fiangonana. Hoan' ny Fiangonana kristiana, sy ny mino tsirairay, ny fahefana tampony ananan' ny Baiboly, dia miankina amin' ny fijoroany vavolombelona an' i Jesosy Kristy izay velona, maty, ary nitsangana ho famonjena an' izao tontolo izao; ary velona eto amin' izao tontolo izao amin' ny alalan' ny Teny sy ny Fanahy.

Noho ny amin' i Kristy ny Fiangonana no mitory ny fahefan' ny Baiboly. Kristy no ivon' ny Baiboly ("point central"). Mifototra amin' i Kristy ny Soratra Masina.

Amin' i Lotera, dia fiasam- pahasoavana ny Soratra Masina. Tsaraina manontolo araka ny fitsipika tranaina malazan' i Lotera hoe " was Christum treibt " (= izay mampita na mitory an' i Kristy) ny Soratra. Miteny momba an' i Kristy ny S.M. manontolo. Io no " res " (tena zavatra) na "scopus " (izay banjinina) ao amin' ny " Scriptura " , Jao. 20. 31. Kristy araka ny maha- Mpamonjy Azy, fanomezana ho fanamarinana antsika amin' ny alalan' ny finoana, fa tsy ohatra alain- tahaka na mpanome lalàna (nefa alain- tahaka ihany, eo amin' ny lafiny andaniny), no ao amin' ny fon' ny Soratra Masina.

Araka izany, dia tokony hinoana ny Soratra Masina, noho ny singany fototra, dia Kristy .

Teo amin' ny fametrahana ireo fepetra roa ireo, dia ny konteksta ara- piangonana, sy ny votoaty kristolojika, dia nampikambana izay voasaraka teo amin' ny fifanolanana nisy teo amin' ny Reforma sy ny kristianisma katolika Romana izy.

Fa ahoana moa ny endrik' izany fifanolanana izany, ka nahatonga an' i Lotera hanindry ny hoe : " irery ihany " ? (Soratra Masina irery ihany) .

Ny zava- nisy nandritra ny Andro Antenantenany, dia ireo konsily samihafa sy ny " Magistère"- ny Fiangonana no nanana ny fahefana raha ny momba ny finoana eo anatrehan' ny Soratra Masina. Ny fampianarana navokan' izy ireo izay nolazainy fa mifototra amin' ny Soratra Masina no nampifamatotra ny fivavahana kristiana. Raha nisy olana ,na tsikera, dia nipetraka tamin' ny Magistère ny teny farany.

Teo indrindra no nisehoan' ny fanoheran' i Lotera. *Novotsoran' i Lotera ny Soratra Masina manoloana ny fahefan' ny Magistère. Naveriny hoamin' ny toerana ambony manoloana ny Fiangonana izay mampianatra sy mihaino izany.* Nolazainy fa mety ho diso, sy efa diso ny eveka, konsily, sy ny papa. Tsy azo arahina ny fampianaran' izy ireo, raha tsy hoe hita fa mifanaraka tsara amin' ny Soratra Masina. Mazava tsara, ka azon'ny kristiana tsirairay fantarina ny Soratra Masina. Araka an' i Lotera, noho ny fanazavana sy fitarihan' ny

Fanahy Masina, dia afaka mahatsikaritra ny fahadisoana ataon' ny dokotera amin' ny teolojia ny kristiana eo amin' ny Fiangonana, raha mivily amin' ny fampianaran- diso ny toriteny sy fampianarana ataony.

Ventin- javatra efatra nentin' ny " Orthodoxie " taty aoriana, no mahafintina izay nambaran' ny Lotera momba ny fahefan' ny Soratra Masina:

- Fahefana ("auctoritas") manokana, satria Tenin' Atra.
- Ampy ("sufficientia") , satria hita ao daholo izay rehetra ilaina momba ny

famonjena.

- Mazava ("claritas") ho famonjena ny fanambarany, satria mandika tena, ka tsy ilàna mpandika azy manokana.

- Mahavita izay lazainy (" efficacia ") izy .

2.1.2. - **Sola gratia** (Amin' ny alalan' ny ahasovana irery ihany) .

Misy karazana fahamarinana roa araka an' i Lotera, dia ny eo ivelany sy ny ao anaty. Ny fahamarinana ivelany na ny fahamarinana sivily, dia azo avy amin' ny fitondran- tena na asa tsara samihafa. Fa ny fahamarinana anaty kosa, dia ny fahadiovana sy ny fahatanterahan' ny fo no mamaritra azy. Noho izany, dia tsy ho tratra avy amin' ny alalan' ny asa atao ety ivelany izany. Avy amin' Atra io fahamarinana io; ary dia miseho ho fanomezan' ny fahasoavany maha- Ray Azy ihany. Io no loharanon' ny fahamarinana. Ny anton' ny fahamarinana, dia satria Kristy noho ny fahafatesany no nanonitra ny fahotan' izao tontolo izao. Faritan' ny bokin' ny Apolojian' ny Konfesiana Aogostana ny fanamarinana, araka izao : « manadio ny olona meloka sy milaza azy ho marina Atra, ary manao izany Izy noho ny fahamarinan' Anankiray hafa, izay tsy iza fa Kristy. » Noho izany, dia levonin' Atra ny ota rehetran' ny olona, ary ataony izany, tsy hoe marina ilay olona, fa hoe kosa amarinin' Atra isika, ary lazainy ho marina ilay olona noho ny fitiavan' i Kristy, noho ny fahamarinany, ny fanoavany ny lalàn' Atra, ny fijaliany sy ny fahafatesany. Ambaran' Atra ho marina

araka izany ny olona ivelan' izay mety ho fahamendrehany na asa nataony ; dia noho fahasoavana madiodio, tsy misy antony hafa ankoatry ny fahamendrehana, fanoavana tanteraka, fijaliana mangidy, fahafatesana ary fitsanganan' i Jesosy Kristy Tompontosika, noho ny fitiavany; ka ny fanoavany no nisaina hoantsika ho fahamarinana.

Voalaza ao amin' ny Sol. Decl., III, 25 hoe : « ... amin' ny fahasoavana, noho ny amin' i Kristy, amin' ny alalan' ny finoana. » (« par grâce, à cause du Christ, par le moyen de la foi. » Ny fiteny hoe fahasoavana (« irery ihany ») araka izany, dia mametraka ny asam- pamonjena amin' ny teo- pamindram- pon' Andriamanitra ao amin' i Kristy (« gratuitus Dei favor »); ary dia manilika ny fiheverana milaza fa antom pahamendrehana amin' ny fahamarinana ny fahasoavana atsofoka (« gratia infusa »), araka ny teolojia Romana.

Ny hoe « noho ny amin' i Kristy » amin' ny Lotera anefa dia midika marimarina hoe : « noho ny asam- panavotana fisoloana vitan' i Kristy », satria nahatanteraka ny Lalàna hoantsika Izy, ary nandoa ny sazin' ny helotsika ». (Formule de Concorde, Sol. Décl., III, 14).

Famindram- pon' Atra naharihary noho ny amin' i Kristy irery ihany ny fanomezana azy.

Toetran' Atra tenany ny fahasoavana; ary momba ny maha- Atra Azy mihitsy; dia toetra iheverany antsika mpanota ho toy ny zanany amin' ny alalan' ny fitiavan- dehibe, noho ny amin' i Kristy izany. Ny hoe " **fahasoavana** " hoantsika, dia midika ho ilay fandraisana famotsoran- keloka, amin' ny famindrampon' Atra, noho ny amin' ny fampanantenan' i Kristy. Araka ny ilazan' i Paoly izany ao amin' ny Rom. 5. 15 manao hoe: " fanomezana amin' ny fahasoavana " (" don gratuit de la grâce "). Ary ny famaritana hoe " **irery ihany** ", ampiasaina miaraka amin' ny tenin' ny fahasoavana, dia midika fa famelan- keloka maimaim- poana sy fampihavanana izany. Tsy manaisotra ny fibebahana sy ireo asa tsara ataontsika anefa ilay famaritana manavaka hoe " ihany " ; fa manaisotra kosa izay mety ho fiheverana ny fahamendrehantsika, ary dia mametraka izay mety ho anton' ny famonjena antsika noho ny amin' ny famindram- po izay naseho tamintsika ao amin' i Kristy, ka ahazoana milaza fa tena azo antoka izany.

2.1.3. - **Sola Fide** (amin' ny alalan' ny finoana irery ihany) .

Koa, raha tsy ny asan' ny olona no mahavoavonjy azy, dia ny hananany fitokisana an' Atra ihany no tadiavina aminy. Io ilay **finoana** izay teraka sy mivelatra avy amin' ny alalan' ny fandrenesana ny teny soa mahafalin' ny fahasoavana sy ireo sakramenta. Io fahatokiana io no ahatongavan' ny olona ho mambran' ny fiangonana eo an- toerana sy manerana izao tontolo izao. Manilika izay rehetra mety ho asa ataon' ny olona hahatratrarany ny famonjena izany. Finoana ihany no hahazoana fahamarinana. Finoana azo avy amin' ny alalan' ny asan' ny Fanahy Masina sy ny Tenin' Andriamanitra no ahazoan' ny mpanota hanantena ny fahasoavan' Andriamanitra. Io finoana azo avy amin' ny toriteny io ihany no mifanaraka amin' izay manamarina, ary dia fanomezana madiodion' Atra. Tsy resaka fahalalana izany, fa fanekena tsotra ny fahamendrehan' i Kristy atolony hoan' ny mpanota. Ny finoana, araka izany, dia fahatokiana ny famindram pon' Atra noho ny fitiavany asehony sy atolony ao amin' ny Zanany.

Tsy mba mety ho asa ny finoana, fa fandraisana ("réceptivité"), dia ny mandray an' i Kristy sy izay rehetra nataony. Ilay mino, dia ilay manaiky ny fanapahan- kevitry' Atra ny amin' ny fanamarinana. « Tsy manamarina ny finoana , satria asa tsara sy toetra tsara sitrak' Atra; fa manamarina eo anatrehan' Atra izy, noho izy mandray sy manaiky ny fahamendrehan' i Kristy ao amin' ny filazantsara masina. » (Formule de Concorde, Décl. Sol.) .

Araka i Lotera sy ireo Loterana, dia ampianarin' ny Soratra Masina mazava fa amarina amin' alalan' ny finoana **irery ihany** (sola fide) ny mpanota, tsy avy amin' ny fanampian' ny asan' ny lalàna, Rom. 3 : 28 ; Filip.3 : 9. Vantany vao mino ny fampanantenam- pahasoavan' Atra izay natao hoazy ao amin' ny Filazantsara noho ny amin' i Kristy ny mpanota torotoro fo iray, na koa aza, vantany vao mametraka ny fitokisany amin'

ny asam- panavotana fisoloana vitan' i Kristy hoan' ny fahotan' izao tontolo izao tamin' ny alalan' ny fanoavany tsy misy kilema, dia amarina izy; na koa, lazaina ho marina manoloana an' Atra, Rom. 3 : 23 – 24; Rom. 4 : 6 ; 2kor. 5: 19. Voavela ny helony; tsy isaina hoazy ny fahotany, Rom. 4 : 6 – 8 ; isaina ho fahamarinany ny finoany, Rom. 3 : 21 – 24 ; 4 : 5 ; Gal. 3 : 6 ; Rom. 4 : 3. Tsy manana anjara amin' izany fanamarinana izany izay rehetra mety ho asa ataon' ny olona, raisina ho antom- pahamendrehana, Rom. 3 : 27. Ny hoe « tsy amin' ny asan' ny lalàna », « tsy amin' ny asa atao », ets., dia manaisotra izay rehetra mety ho asa ataon' ny olona amin' ny asan' ny fanamarinana.

2.1.4. - **Solus Christus**

Simban' ny ota ny Adama voalohany sy ny taranany rehetra, ka tsy misy na dia iray aza hanana toetra mendrika hanalalana ny olombelona eo anatrehan' Andriamanitra masina. Araka izany, ambaran' ny

Soratra Masina fa Jesosy irery ihany, Izay Olona tokoa sy Andriamanitra tokoa no hany nasian' Andriamanitra toambo- kase hanao sorom- pisoloana ho fanesoran- keloka sy fanavotana hoan' olombelona manontolo. Jesosy irery ihany no afaka hahatanteraka sy hanome fahafaham- po ny fitakian' ny lalàna masin' Andriamanitra; dia araka ny 1 Tim. 2. 5 hoe: " Fa iray no Andriamanitra, ary iray no Mpanalalana amin' Andriamanitra sy ny olona, dia Jesosy Kristy " .

Noho izany, dia novonjen' Atra ny olombelona noho ny amin' i Jesosy Kristy irery ihany (" propter Christum ").

Ambaran' io **sola** io, fa tsy maintsy mandalo amin' alalan' i Kristy ny famonjena antsika, ary amin' ny alalany irery ihany; ary dia ampitaina amintsika amin' ny alalan' ny Filazantsara sy ireo Sakramenta ny asam pamonjena vitany; fa tsy amin' ny alalan' ny fanelanelanana hafa toy ny " institution ", na ireo olona masina, na ireo relika .

2.1.5. - **Soli Deo Gloria**

Ambaran' i Lotera amin' izao filazana izao fa tsy misy na inona na inona azo amantanana ny vavaka ety ambony tany , na olombelona velona na maty, na zavatra, na talinjo (" symbole ") . Andriamanitra ihany no manana ny toetoetra amin' na fombafomba masina, maha- Atra sy tsitoha. Izy Iray Izay Telo, no Telo Izay Iray, no hany Andriamanitra hatramin' ny taloha indrindra, ka ho mandrakizay; mahalala sy mahavita ny zavatra rehetra Izy; Izy no niavian' ny zavatra rehetra, na ny hita na ny tsy hita, sy mampaharitra azy . Izy indrindra koa no iavian' ny famonjena antsika amin' ny alalan' i Jesosy, mbamin' ny fanomezan- tsoa rehetra ivelomana sy ara- panahy rehetra.

Amin' ny fanekena sy fanononana ny hoe " **Soli Deo Gloria** ", dia manaiky ny kristiana fa ireo fahatsarana voaray avy tamin' ny fiainana teto an- tany , mbamin' ny fanomezana maimaim- poanan' ny famonjena azy, ny avotra sy ny fanomezam- pahasovana rehetra, dia avy tamin' Andriamanitra irery ihany. Mitarika ny kristiana hanambara fa ny laza, haja, voninahitra, fiderana, fisaorana dia hoazy avokoa; ary dia mendrika ny hiankohofany sy hivavahany Izy.

2.2. - **Ny amin' ireo fiasam- pahasovana**

Nisedra adim- pampianarana koa i Lotera momba an' ireo Sakramenta, na teo amin' ireo Katolika Romana, na teo amin' ireo samy Protestanta .

Ny amin' ny isan' ny Sakramenta sy ny natorany, ny fomba fanao, ary ny raharaham- pisoronana no nisian' ny adim pampianarana teo amin' ny Katolika Romana.

Araka an' i Lotera, dia ny Tenin' ny Filazantsara no ivon- javatra ihodidinan' ny fanambarana rehetra ao amin' ny Soratra Masina, ka mitoray an' i Kristy. Ary noho ny ifandraisany amin' i Kristy io no ananany fahefana sy maha- fiasam- pahasovana azy; ary, raha ny marina, dia io ihany no hany fiasam- pahasovana; saingy noho ny fisiany sy fikambanany amin' ireo Sakramenta , no mahatonga an' ireo fanorenana ireo ho fiasana manan- kery izay anoloran' ny Fanahy Masina, itondrany, ary anaovany toambo- kase ny famelan- keloka, fiainana, sy famonjena; ka anomezan' i Kristy Ilay nitsangana antoka hoantsika. Manana fijery " christocentrique " momba ny Baiboly i Lotera, izany hoe, milaza an' i Kristy ho ivon- javatra fototra ao amin' ny Soratra Masina.

Amin' izany ary, ny Teny, miaraka amin' ireo Sakramenta ireo no tena fiasam- pahasovana izay ataon' ny Fanahy Masina fitaovana " iantsoany, anazavany, anamasinany, ary iarovany ny kristiana tsirairay sy ny Fiangonana manontolo amin' ny finoana marina amin' ny fiombonana amin' i Jesosy Kristy " .

Ny **Batista** sy ny **Fanasan' ny Tompo**, araka ny ampianarin' ny Soratra Masina, no Sakramentan' ny Fiangonana kristiana. Izy ireo no fiasana manan- kerin' ny Fanahy Masina, izay anomezana ny famelan- keloka, ary ny fahasovan' Andriamanitra manamasina nampanantenaina tao amin' ny Filazantsara.

Naorina ny **Batista** hahatonga fanavaozana sy fiterahana indray. Ny **Fanasan' ny Tompo** indray, dia " tena aman- dran' i Jesosy Kristy Tompontsika tokoa, miombona amin' ny mofo sy divay, nomena antsika kristiana hohanina sy hosotroina, araka ny naorenan' i Kristy tenany azy.

Iray amin' ireo niavahan' i Lotera lehibe tokoa teo amin' ny Katolika sy ireo Protestanta hafa ny amin' ny *Sakramentan' ny alitara*. Raha tsy hitany akory izay ifandraisan' ny fampianaran' ny Katolika Romana ny amin' ny " transsubstantiation " (fiovan' ny singan' ny Fanasan' ny Tompo ho tena sy ran' i Kristy) amin' izay lazain' ny Soratra Masina, dia nameraka ny fampianarany ho araka izay voalazan' ny Soratra Masina kosa izy; dia izay mitaky ny finoana sy ny fisian' ny tena sy ran' i Kristy tokoa . " Consubstantiation " no ilazana azy, dia fisiana, fanatrehana, na fiombonan' ny tena sy ran' i Kristy tokoa ao amin' ireo singan' ny Fanasan' ny Tompo (" présence réelle "); dia fisiana ara- zava- miafin' Atra, voalazan'

ny Soratra Masina, ka inoana .

Tao koa ny fiavahany ny amin' ny isan' ny Sakramenta. Raha fito ny isan' ny Sakramenta teo amin' ny Kat. Romana (Batisa, Eokaristia, konfirmasiona, konfesy, mariazy, ordinasiona, fanosorana farany), dia nesoriny kosa izay rehetra hitany fa tsy votendrin' ny Soratra Masina sy tsy ara- pilazantsara; ka roa sisa no nohazoniny, dia ny Batisa sy ny Fanasan' ny Tompo ihany; na dia mbola nampiharina ihany ny konfesy tamin' ny fotoana mbola naharitraritra.

Hoan' ireo Protestanta hafa indray, dia fahatsiarovana ihany ny Fanasan' ny Tompo. Ny hoe " ity no tenako ", na " ity no rako ", dia hoe manambara ny tenako, ny rako ireto. Tsaroviny amin' izany Kristy nanolotra ny tenany sy ny rany ho famonjena antsika; ka izay mino ny asam- pamonjena sy fanavotana vitany ihany no hovanjena. Tsarovany amin' izany izay nataon' i Kristy hoantsika. Hevitry i Zwingli sy ireo mpiara- dia aminy izany.

Hoan' i Calvin manokana, dia miampy hoe: ampiombonin' ny Fanahy Masina amin' i Kristy any an- danitra ny fanahin' ny mino mandray ny Fanasan' ny Tompo.

Azontsika lazaina koa fa samy hafa amin' ny azy ny fampianaran' i Lotera mikasika ny Batisa. Hoazy ireo, dia tsy fiasam- pahasovana anoloran' Atra fanomezam- panahy sy fanasan' ny fiterahana indray ny Batisa; fa fampidirana antsika ho an' isan' ny vahoakan' ny Fanekena Vaovao fotsiny, " antoka " hoamin' ny famonjena .

Notsindrian' i Lotera mafy ny firaisan sy fiavahan' ny Lalàna sy Filazantsara. Nolazainy fa ny fampianarana madio na diso io artiklan' ny finoana io no mampijoro na mampidaraboka ny fiangonana; dia araka ny hamelarantsika izany indray eto ambany.

2.3. - Ny Lalàna sy Filazantsara

Efa nomarihina tery ambony fa ny Soratra Masina irery ihany no fanambarana- tenan' Atra, anorenana ny fampianaram- pinoana sy ny etika; ary ny mpanota dia amarina sy vonjena noho ny fahasoavana (sola gratia), amin' alalan' ny finoana an' i Kristy Atra - Olona (sola fide), izay manaisotra ny fahotana vitany, dia araka izay ambaran' ny Soratra Masina (" sola scriptura ").

Zava- dehibe loatra ny fampianarana ny amin' ny fanamarinana maimaim- poana amin' ny finoana izay voafina tao amin' ny Fiangonana Katolika Romana. Izy no ijoroan' ny Fiangonana na ahalavoany (Cf. konf. Aog. art. 4) . Asan' Atra irery ihany izany famonjena izany, ary miorina amin' ny fahasoavana irery ihany. Ny fitokisana izany fahasoavana izany no finoana mamonjy. Ny famelan- keloka atolotr' i Kristy no anamarinana ny mpanota; ary amin' izany, dia sady marina izy no mpanota izy. Miteraka olom- baovao izay miady amin' ny ota ny finoana teraky ny Tenin' Andriamanitra ao amin' ilay nohamarinina.

Marihina fa tsy voaova ho marina ilay mpanota izay nohamarinina; fa voambolana ara- pitsarana (" actus forensis ") no ilazana azy, dia hoe: isaina ho marina izy (" imputatio justitiae ") .

Amin' ny alalan' ny Tenin' ny Soratra Masina Atra no mifampiraharaha amintsika . Tsy manana mpitari- dalana tsy mety diso eto an- tany ny olombelona; ka dia ny Tenin' ny Soratra Masina izay manambara an' i Kristy no itarihany azy. Tonga amintsika amin' ny endrika roa, lalàna sy filazantsara , izay samy iasan' ny Fanahiny Masina, izany Teny izany. Avahan' i Lotera tsara ny Lalàna sy ny Filazantsara . Mitaky asa ny **Lalàna**, dia ny Didy folo sy fitsipika maro ao amin' ny Soratra Masina. Mandresy lahatra ny olombelona hiaky ny fahotany amin' alalan' io Teny io ny Fanahy Masina. Tsapan' ny olona ao amin' ny feon' ny fieritreretany ihany ny feon' ny Lalàna, na dia mety hanjavozavo ihany izany noho ny fanimban' ny ota.

Amin' i Lotera, dia misy asany roa ny Lalàna , dia ny asany eo amin' ny fiaraha- monina sy ny olona tenany, mba hisian' ny fandriana fahizay (" **usus civilis** "); ary ny asany faharoa, dia ny fahalalana ny ota, ka hitarika ny mpanota mibebaka hoamin' i Kristy , Cf. Rom. 1. 19 - 20 (" **usus teologicus** "). Manoritra asany fahatelo ("usus tertius") ny fampianarana Loterana, dia ny fitarihan- dalana ny mino ("usus paedagogicus").

Ny **Filazantsara** kosa, dia miteraka finoana andraisana ny famelan- keloka, fiainana, ary famonjena atolotr' i Kristy. Manambara ny fanomezan' Andriamanitra ny Filazantsara; tsy mitaky zavatra toy ny Lalàna izy. Ny kendreny dia ny fandraisana sy ny fanekena azy ihany. Araka izany, dia tsy avy amin' ny asa ny fanamarinana; fa avy amin' ny finoana teraky ny Filazantsara ihany.

2.4.- Ny rafi- pandaminana sy fitsipi- pifehezana .

Teraky ny Fanahy Masina amin' ny alalan' ny Tenin' Andriamanitra ny Fiangonana.

Tsindrian' ny fampianaran' ny Fiangonana ny maha- iray ny kristiana marina ao amin' ny Filazantsara, dia ao amin' ny fifanarahana anaty ao amin' ny fanahy sy fiainana. Ny Teny no fiasan' ny Fanahy Masina niantso,

mihazona sy mampaharitra ny tsirairay ao amin' ny Fiangonana, ary mampiombona ny rehetra amin' ny finoana iray iombonana; satria iray ny Teny, iray ny Batisa, iray ny Tompo .

Raisin' ny Loterana ho mametraka ny tsirairay ho tompon' andraikitra manoloana an' Andriamanitra amin' ny toe- javatra rehetra mikasika ny finoana sy ny fiainana ny Teny. Mamatotra ny feon' ny fieritreretana' ny tsirairay izany.

Mametraka rafitra ivelany ifandaminana sy ifampifehezana ihany anefa ny Loterana, dia araka izay mety ilany azy, hifanentana amin' ny toe- java- misy iainana.

Latsadatsaka ihany, araka izany, ny fanomezana- danja ny rafitra ivelany izay manana fandaminana voafaritra tsara sy lalàm- piangonana. Koa satria mifototra amin' ny Tenin' Andriamanitra ny hery rehetran' ny Fiangonana, dia miankina amin' ny feon' ny fieritreretana' ny tsirairay eo ambany fanapahan' izany Teny izany ny fahefana farany hoenti- manapaka .

Ny fiangonana tenany eo anatrehan' izany, dia tsy maintsy hitandrina ny Teny ho madio araka ny Soratra Masina sy ny fanolorana marina ny Sakramenta, manoloana ireo toe- javatra samihafa atrehina sy ny zava misy diavina miovaova, araka ny firosoan' ny vanin' andro.

Misy rafi- pitondrana sy rafi- pandaminana (" organisation" sy " organigramme") atsangana mipetraka tsara koa ny Fiangonana Loterana, dia araka izao horesahintsika amin' ny manaraka izao.

2.5.- **Ny organizasiona .**

Ny rafi- pitondrana, na organizasiona eo amin' ny Loterana, dia tsy fitsipika na rafitra natsangana tsy azo iadian- kevitra; fa toe- javatra azo amboarina hifanentana sy hifandray amin' ny toe javatra miovaova atrehina eo an- toerana isiana.

Ny fampianaran' ny Loterana mametraka ny ivon' ny finoana ara- pilazantsara ao amin' ny fiainana ny famelan- keloka, noho ny finoana ny asam- panavotana vitan' i Kristy, araka ny voalaza ao amin' ny Soratra Masina (fampianarana araka ny voalaza tery ambony hoe : " fanamarinana amin' ny finoana "), dia mamela ny raharaha hafa rehetra rehetra hoamin' ny fahafahan' ny fiangonana (" congrégation"). Niteraka fahasamy hafan' ny organizasiona ao amin' ny Fiangonana Loterana izany.

Mety ho samy hafa be ny rafitra sy organizasion' ny fiangonana eo amin' ny faritany samihafa; nefa dia mbola loterana tokoa izy rehetra. Araka izany, dia mety hisy fiangonana loterana maro samihafa; nefa dia finoana loterana iray, fahaikena an' izany finoana loterana iray iombonana izany ihany no misy. Izany finoana iray izany, izany fahaikem- pinoana iombonana iray izany, dia teny vavolombelon' ny Soratra Masina izay tsy maintsy eken' ny kristiana marina rehetra.

Natolotra ao amin' ireo symbola ireo ary ny fampianarana marina, dia samy mandrafitra ny organizasionany ny amin' ny zotram- pitondrana samihafa isam- paritra ny samy Loterana. Ara- pitsipi- pampianaran' ny Loterana, dia misaraka ny Fiangonana sy ny Fanjakana. Noho ny toe- javatara ara- politika teo amin' ny tantara anefa, dia tafakambana ny fanjakana sy ny fiangonana teo amin' ny firenena sasany. Ao amin' ireo firenena aty Eoropa izay manaiky ny Reformasiona ho endriky ny fampitsofohana ny Fiangonana ao anaty rafitry ny Fanjakana, dia tonga fiangonam- panjakana ny fiangonana loterana any. Hita izany any Alemaina sy Skandinavia. Toy izany koa any amin' ny faritra Alsace sy Lorraine, aty Frantsa. Ireo roa farany ireo indray, dia konteksta ara politika manokana hatramin' ny andron' i Napoléon no niteraka izany.

Rehefa mitambatra ny fiangonana sy ny fanjakana, dia misy solon- tenan' ny fiangonana eo amin' ny fitondrana miraharaha ny fitondrana ny fiangonana; ary ekena ny toeran' ny eveka, na dia amin' ny fahefana voafetra aza.

Tsy tian' ny Loterana ny rafi- piangonana misy ambaratongam- pitondrana; ka dia azoniny ny fahaleovan- tenan' ny fiangonana an- toerana tsirairay; kanefa kosa mifamatotra eo amin' ny fampianarana sy ny fampiharana ny Tenin' Andriamanitra izy tsirairay.

Episkopaly, ny fitondrana ny fiangonana loterana sasany, izany hoe, tarihin' ny eveka. Hita izany any Skandinavia, ohatra, indrindra fa any Suède. Ny fitondrana Episkopaly Synodaly no maro an' isa indrindra eo amin' ny Loterana manerana izao tontolo izao.

Matanjaka indrindra kosa ny Kongregasionalisma any Amerika. Maromaro ny fiangonana loterana mahaleotena tany taloha. Nisy ezaka matetika nampikambana azy ireny. Niovaova koa ny rafi- pitondram piangonana; fa izay azo ambara aloha amin' izao, dia ny fiangonana an- toerana tsirairay (samy mahaleo tena) no mivondrona ho konferantsa -->> synoda -->> synoda jeneraly (tarihin' ny eveka jeneraly sy ny lefiny (prezidà lefitra) izay saika loholona matetika.

Amin' ity Fiangonana ity, ny synoda (rezionaly na jeneraly) no mamoaika fitsipika iraisana ankatoavin' ny

rehetra; saingy tsy dia fanao any ny mamoaika teny midina eo amin' ny fandaminana. Mahaleo tena ny fiangonana tsirairay eo amin' ny fanapahan-keviny. Fifampandinihana ("dialogue") no fanao. Midina ny prezidan' ny synoda (eveka) manao dinidinika amin' ny fiangonana.

Ny fiangonana no miantso ny pastorany. Misy candidats maromaro mifampidinika amin' ny komity, ka izay lany no voafidy; ary ny prezidan' ny synoda no manome ny taratasy fanendrena ("décision"). Azon' ny prezidan' ny synoda atao anefa ny mandà izany fanendrena izany, raha misy antony manokana iheverany izany.

Miavaka tokoa ny "congrégationnalisme" any Amerika. Misongadina be ny fahefan' ny fiangonana tsirairay. Hafa be aty amintsika izany. Isika rahateo moa synodaly.

Marihina fa ny zava- misy eo amin' ny rafitra eo amin' ny samy fiangonana dia miankina be amin' ny konteksta ara- tantara; ka ilaina ny fahamalinana mba tsy hakana tahaka be fahatany fotsiny; satria mety tsy ho tandrify amin' ny toerana anankiray ny zava- misy amin' ny toerana anankiray hafa.

Ny any Alemaina indray, dia misy ny Fiangonam-panjakana Loterana. Ao koa ireo mahaleo tena; ary ao ireo Loterana sy Réformées nikambana ho iray.

Nahitana fiangonana madinidinika Loterana sy Réformées nikambana ho iray taty Alsace sy Lorraine. Nisy koa tany amin' ny faritr' i Paris; saingy rava indray ny fiombonana, satria noheverin' izy ireo famahasalama azy kokoa ny mitokana. Fa vao taona vitsivitsy izay, dia tafakamba ho iray ireo Fiangonana Loterana sy Réformées manontolo aty Frantsa mitondra ny ny anarana hoe EPUF ("Eglise Protestante Unie de France").

Araka ny hita teo amin' ny tantaran' ny Fiangonana, dia matetika amin' ny faritra maro manerana an' izao tontolo izao no nisian' ny faniriam-piombonana ho fiangonana iray; saingy amin' ny ankapobeny dia tsy voatazona ny Loterana, fa misintaka hitokana izy. Ady hevitra amin' ny foto-pinoana, indrindra fa ny mikasika ny Sakramenta no isehoan' ny olana matetika.

Ny any Norvège (Ny Skandinavia iray manontolo moa sy Suède koa aza) koa, ohatra, dia fiangonam-panjakana ny Fiangonana Loterana any. Mpiasam-panjakana ireo mpiasam-piangonana; ary episkopaly (tapahan' ny eveka) ny fitondrana. Ny fitondram-panjakana no tompon-teny farany amin' ny fanendrena izay ho lehibe (araseveka) ao amin' ny fitondrana ny Fiangonana.

Tsapa ihany amin' ireny fiangonam-panjakana ireny, ny fanerena na ankolaka na mivantana ataon' ny fitondram-panjakana; ka manimba ny fahasalamana sy ny aim-panahin' ny fiangonana; satria izay tapahin' ireo solombavam-bahoaka no hampiarina eo amin' ny fiangonana. Noho izany, dia misy misintaka miorina ho fiangonana mahaleo tena ny sasany amin' ny samy mino ("Fiangonana Evanjelika Mahaleo Tenan' i Norvezy"). Ao koa ireo manangana fikambanana mahaleo tena (ny NMS = "Norwegian Missionary Association"). Mianto-tena izy; manana ny organizationany manokana.

Ny maha samy hafa ny rafi-pitondrana eo amin' ny Fiangonana Loterana, dia avy amin' ny Fanehem-pinoana "Konfesiana Aogostana" artikla faha-VII ihany manao hoe: "... ary mampikambana ho tena iray ny Fiangonana ny fifanarahana ny amin' izay fampianarana marina ny amin' ny Filazantsara sy ny amin' ny fanolorana ny Sakramenta. Fa na dia tsy mitovy aza amin' ny fomba ivelany, izay voatendrin' ny olona, dia tsy mampaninona loatra izany. Fa hoy i Paoly (Efes. 4. 5 - 6) : 'Iray ny Tompo, iray ny finoana, iray ny Batisa, iray Andriamanitra sady Rain' izy rehetra.'"

Araka izany voalaza izany, dia tsy ilaina ny fitoviana amin' ny zavatra rehetra hafa- tsy ao amin' ny fampianarana fototry ny Soratra Masina ihany.

Izany "flexibilité" (fahazoana hifanentana amin' ny toetr' andro, hira-dia ..., etc.) izany, no nahazoan' ny Loterana hampifanentana ny tenany arakaraka ny toe-draharaha politika eo amin' ny firenen-tsamy hafa. Na dia manana izany "flexibilité" izany anefa izy, dia mahatsiaro ny Reformasiona notarihiny ho fifohazam-panahy; ka dia mitahiry ny rakitry ny ela izy ("conservateur"); fa tsy mpaka tahaka amin' izao fotsiny an' ireo antokom-pinoana samihafa manodidina azy, na ny fomban' izao tontolo ("sécularisme"); nefa dia manaiky tokoa ny fivoarana (araka ny mbola holazaintsika eto ambany) eo ambany fitarihan' ireo fonom-pampianarana voazaha toetra.

Na dia maro karazana samihafa ireo Loterana ireo, dia tena hainy ny mampiray ny tenany nohony firaisan-kevitra iombonany manohana ireo lohahevitra fototry ny Reformasiona, sy ny fanindriany ny fanamarinana ny mpanota noho amin' ny alalan' ny finoana irery ihany, izay voarakitra ao amin' ireo soratrasymbolikan' ny Fiangonana Loterana (singanina manokana ny Konfesiana Aogostana sy ny Fotopianarana Kely).

Niorina ny fiombonan' ny Fiangonana Loterana eran-tany tamin' ny alalan' ny fanorenany ny

Federasiona Loterana Eran- tany any Genève (Suisse) tamin' ny taona 1947. Marihintsika fa mbola misy ihany amin' izao fotoana izao ireo Fiangonana Loterana madinidinika amin' ny faritra sasantsasany izay tsy mbola tafiditra amin' ity fikambanana lehibe ity.

Noho ny fifikiran' ny Loterana mafy amin' ny " doctrine " (fampianarana) iombonany, dia tena tsapany fa ny fiangonana dia tena ekiomenika sy katolika (izany hoe, manerana izao tontolo izao); ka dia mandray anjara mavitrika eo amin' ireo fihetsiketsehana ekiomenika koa izy (Ny taona 1999 angamba izy iny, nifanatonana ny Katolika sy Loterana tao amin' ny komisiona notarihin' i Rev. Christian Krause, avy tamin' ny Loterana, sy ny kardinaly Cassidi avy tamin' ny katolika Romana, niara- nandinika ireo lohahevitra nampifanolana fahiny, ka nahatonga ny fisarahana. Efa nahitam- bokatra be izany; ary tatoato aza, dia nanangasanga ny hevitra hoe: " hiverina hitambatra ve ? " . Misy fandrosoana ny fifanatonana; ary tamin' ny fankalazan' ny Loterana ny faha- 500 taonan' ny Reformasiona tany Suède, dia tonga niara- nankalaza ny papa; ary angamba niara- nandray ny Fanasan' ny Tompo aza, - raha tsy diso ny fitadidiako .

Araka izany, dia mikambana koa ao amin' ireo fikambanana ekiomenika toy ny " Filan- kevitra Ekiomenikan' ny Fiangonana " (COE = Conseil Oeucuménique des Eglises) sy fikambanana hafa iraisam- pirenena koa ny Loterana; ary izay ataony, dia fanomezan- toerana voalohany indrindra ny fifanakalozan- kevitra (" dialogue ") eo amin' ny samy fianakaviana konfesionaly. Izany, dia mifandray tsara amin' ny fahareseny lahatra milaza fa ny fiombonana hentitra sy iraisana eo amin' ny samy fiangonana misaratsaraka, dia tokony hiorina amin' ny firaisan- kevitra ao amin' ny finoana, ary hiseho voalohany indrindra ao amin' ny fiarahana miombona mitovy ny Teny sy mizara ny Sakramenta .

Heverin' ny Fiangonana Loterana fa mpiara- mandova ny Fiangonana tranainy izy; nohavaozina mifanaraka amin' ny Filazantsaran' i Jesosy Kristy ; ary dia mijoro vavolombelon' ny Tompo token' ny Fiangonana izy ambara- piavin' i Kristy izay haneho marimarina ny hevitra ny fanambaran- tenan' Andriamanitra amin' ny zanak' olombelona.

2.6. - **Ny litorjia.**

Ny amin' ny fombampombam- pivavahana (Ritoaly) arahin' ny Loterana, dia hita indray koa ny fahafahana eo amin' ny fandaminana ny fanompoam- pivavahana, toy ny hitantsika teo amin' ny rafi pitondrana koa. Tsy misy ny hoe Litorjia Loterana iray mitovy iraisan' ny samy Loterana. Namorona litorjia nantsoiny hoe " Lamesa Alemà " (" German Mass ") sy " Lamin' ny fanompoana an' Andriamanitra* " (" Order of Divine Worship ") - (*= dikateniko manokana) ihany i Lotera; saingy nataony ho modely ankapobeny hoan' ny Fiangonana Loterana fotsiny izy ireo; fa ny tsirairay no handahatra ny endriky ny litorjiany hifanentana amin' ny toe javatra atrehina eo an- toerana sy araka izay takin' izany.

Izay nokendren' i Lotera, dia ny hitahiry ny fombampombam- pivavahan' ny Fiangonana Katolika tranainy, nodiovina hoafaka tamin' ireo haitraitran' ny Romana, ary dia hanolotra azy hoan' ny vahoaka hoamin' ny fiteniny teratany avy.

Notohizany ny fanaovana ny batisan- jaza. Notazoniny ny taom- piangonana, ny alitara, ireo lambam piangonana, ny jiro, ireo fetim- piangonana, ny mozika .

Nanaisotra izay rehetra nananan' ny Fiangonana Katolika Romana ireo mpanaraka an' i Calvin sy i Zwingli. I Lotera indray kosa dia niara na inona na inona tsy mifanohitra amin' ny Soratra Masina.

Izay nodidian' ny Soratra Masina ihany no neken' ireo Protestanta maro hafa .

Tsara ny manamarika fa mpitendry mozika mahay i Lotera; ka namorona hira maromaro tamin' ny fitenin drazany izy. Hira ho tsotsotra ihany ny tiona amin' ny ankamaroany ny fihirana azy ireo; ary nasiany fiverimberenana (" refrain ") mba hahatadidiana tsara ny fampianarana atolotra. Manamarika ireo hira Loterana izany fanao izany.

Fehiny .

Hain' i Lotera tokoa, hoy isika tery' ambony, ny nampiray ny ny teolojian' ny Protestantisma Alemà fony fahavelony. Rehefa maty indray izy taty aoriana, ary teo koa ny fivoahan' ny rakitra an- tsoratra hoe " " **Interim d' Augsburg** " ny taona 1548, dia nahatonga fivakiana teo amin' ireo atao hoe " gnesio " Loterana , izany hoe, Loterana tsy mitampo- drano, araka ny fiteny mahazatra antsika, izany, - etsy andaniny . Nitana hentitra ny fampianaran' i Lotera izy ireo. Kilasina amin' izany ireo teolojiana hoe Nikolaus von Amsdorf, Mathias Flacius Illyricus mbamin' ny namany hafa koa. Tetsy ankilany indray, ireo atao hoe " **Filipista** " (" Philippistes "), dia ireo mpanara- dia ny fampianaran' i Melancton. Nomena tsiny ho mitongilana tamin' ny fampianaran' i Calvin izy ireo (" Crypto- Calvinistes "). Kilasina amin' izany i Melancton tenany sy laika maromaro nahazo fampianarana tamin' ny anjerimanontolo (" universitaires ") ambony. Nisy fandeferana be ny teolojian' izy ireo noho ny fikendrena fihavanana teo amin'

ny samy protestanta.

Ny zavatra nifanolanana, dia tao amin' ny hoe " **adiaphora** ", teraky ny hoe " Interim " voalaza teo. Voalazan' ireo farany ireo manko, fa tsy mampiova zavatra mikasika ny famonjena ireo fombafomba samihafa atao eo amin' ny fanompoam- pivavahana sy ny rafi- piangonana.

Tao koa ny fifanolanana " **majorista** " (avy tamin' ny anarana hoe Georg Major , - Filipista izy). Nilaza izy fa ilaina hoamin' ny famonjena ny asa. Tao koa ny fifanolanana hoe " **Antinomista** ". I Johan Agricola no nampianatra tamin' ny 1537 fa tsy feheziny ny lalàna ireo efa nohamarinina tamin' ny finoana. Niseho indray ilay olana tamin' ny 1556, mikasika ny fampiasa fahatelon' ny lalàna. Lafy roa ihany manko ny fampiasa ny Lalàna tamin' i Lotera , raha lazaina hentitra izany (" usus civilis ": fifehezana eo amin' ny fiaraha- monina, sy ny " usus theologicus " : ahazoana fahalalana marina ny amin' ny ota; hampihaiiky heloka, hiantorahana amin' i Kristy, handraisana famonjena). Amin' i Melanchton sy ny Loterana, dia misy fampiasana fahatelo koa, dia ny fitarihan- dalana ny mino (" usus didacticus ", na " paedagogicus ") , - dia araka ny tsipy teny efa natao tery ambony izany .

Tao koa ny fifanolanana hoe " **synergiste** ", dia ny mikasika ny fandraisan' olona anjara amin' ny famonjena ny tenany . Tao koa ny olana naterak' ingahy Andreas Osiander, izay nanao fampianarana mifanohitra amin' i Lotera. Hoazy, ny fahamarinana, dia tsy zavatra ety ivelany (araka an' i Lotera); fa zavatra mahatonga fanavaozana anaty kosa (Lotera: Isaina hoan' ny mpanota ny fahamarinan' i Kristy; fa tsy hoe voaova ho marina izy) . Teo koa ny fifanolanana mikasika ny " **Fanasan' ny Tompo sy ny Kristolojia** ". Nanalavitra ny fampianaran' i Lotera mikasika ny Fanasan' ny Tompo momba ny fisian' i Kristy marina ao amin' ny Fanasan'ny Tompo i Melanchton; ka nanakaiky ny an' i Calvin kosa . Notoherin' i Johannes Brenz mafy izy; ka novolavolainy tsara ny fampianaran' i Lotera mikasika ny " ubiquité " (= Kristy misy amin' ny toerana rehetra manerana an' izao rehetra izao) sy ny fifanakalozan' ny toetoetra amin' na fombafomba maha Andriamanitra sy maha- olombelona ao amin' ny tenan' i Kristy. Izany koa no misy ao amin' ny mofo sy divain' ny Fanasan' ny Tompo. Lazain' i Johannes Brenz ary fa ny tenam- boninahitr' i Kristy, mitoetra eo ankavanan' ny Ray, dia miitatra hoamin' ny toerana rehetra, amin' ny fotoana rehetra; kilasina amin' izany ny ao amin' ny elementan' ny Fanasan' ny Tompo .

Nandritra ireo fifanolanana ireo, dia maro ny ezaka natao hisakanana ny fivakivakiana teolojikasy haha- iray ny fampianaran' ny Loterana. Tanteraka izany tamin' ny taona 1580, ary nosoratana ny boky hoe " Formule de Concorde ", mirakitra ny fampianarana iraisana. Ary ny fampianaram- pinoana hatramin' i Lotera ka hatramin' io fotoana io, dia noraketina miaraka ao amin' ny boky hoe " Book of Concord " (" Bokin' ny Hevitra Iraisana ") .

Mahazo midera tena isika Loterana, fa fiangonan- dehibe isian' ny filaminana, vita fanorenana tsara. Mirindra ny fampianarana eo ambany fitarihan' ny Soratra Masina sy ireo soratra symbolika (Eokiomenika: Fanekem- pinona Apostolika, Niseana, Atanaziana) ; sy Loterana manokana: Konfesiana Aogostana (1530, " invariata "), ny Apolojian' ny Konfesiana Aogostana (1531), Ny katekisma Lehibe (1529), ny katekisma kely (1529), Ireo Artikla Smalkaldana (1537), ny Formule de Concorde (1577) . Voarakitra ao amin'ny boky atao hoe " Book of Concord " (na " Livre de Concorde "), navoaka voalohany tamin' ny 1580, ireo soratra symbolika ireo ; ary milamina ny organizasiona sy ny rafi- pitondran' ny fiangonana tsirairay eo amin' ny firenen- tsamy hafa eo ambany tafon' ny Federasiona Loterana eran- tany any Genève.

Mifandray sy miara-miasa ny fiangonana Loterana rehetra manerana izao tontolo izao. Iray tsy mivaky izy; ka tsy mahagaga raha tonga hery lehibe.

Eto am- pamaranana, dia tsara raha hampahatsiahivintsika indray fa fifohazam- panahy ny Reformasiona, mikendry aina velona ao amin' ny Fiangonana, dia ny finoana velona miasa amim- pitiavana. Miroso ny tantaran' ny Fiangonana Loterana, tsy tontan' ny ela, avaozina araka ny rafitra eo ivelany, araka ny takin' ny toetr' andro, fanasina sy jiro manazava izao tontolo izao.

Mampalahelo anefa fa nialan' ny sasany ny fampianarana madio naroson' i Lotera sy ireo mpanara- dia azy ato amin' ny fiangonana Loterana maro; ka tsy mahagaga raha mihalany hery izy amin' ny faritra manerana izao tontolo izao. Ny fihazonana mafy ny fampianaran' ny Reformatora sy ireo fampianarana naroson' ny raiamandrenim- pifohazana naha- toy izao ny Loterana Malagasy, no heverinay hohany lalana sy fanao hahajoroany eo amin' ny firosoan' ny tantarany . Lesona mipetraka aminy ny voka- dratsy miseho ankehitriny noho ny fampidirana be loatra ny fanaon' izao tontolo izao ao amin' ny Fiangonana ety amin' ny firenena efa mandroso be amin' ny toe- karena, sy fialana mihitsy ny fampianarana madion' ny Soratra Masina .

